

Міністерство освіти і науки України
Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського

ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД І СУЧАСНІСТЬ

**Матеріали
XXX наукової конференції
здобувачів вищої освіти**

Випуск 47

С Т А Т Т І

Одеса – 2024

УДК: 001:005.745

I – 90

Збірник містить **статті** окремих учасників **XXX** наукової конференції здобувачів вищої освіти **«Історичний досвід і сучасність»**.

Редакційна колегія збірника:

Богданова І. М., доктор педагогічних наук, професор
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Букач В. М., кандидат історичних наук, приват-професор
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Наумкіна С. М., доктор політичних наук, професор
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Сокаль М. А., кандидат філологічних наук, доцент
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Сухотеріна Л. І., доктор історичних наук, професор
(НУ «Одеська політехніка»).

Відповідальний редактор – Букач В. М.

Рецензенти:

Колбіна Л. А., кандидат педагогічних наук, доцент
(ПНПУ імені К. Д. Ушинського);

Мельник Ю. П., кандидат політичних наук, доцент
(Одеський державний аграрний університет).

(С) Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського (м. Одеса), 2024.

(С) Букач В. М., упорядник, 2024.

ВОЛОДИМИР ВЕЛИКИЙ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ

Кравець О., Букач В. М.

Володимир Святославич (960 – 1015 рр.) – великий князь київський у 978 – 1015 роках. Він є однією з найважливіших постатей в історії України, оскільки, об'єднавши Давньоруську країну, сприяв розвитку Київської Русі в політичній, економічній, культурній та релігійній сферах. Увага до постаті великого князя залишається достатньо стійкою з давнини до нашого часу.

Розглянемо, як оцінювалась діяльність Володимира Великого істориками різних епох, як змінювалися погляди дослідників на постать великого князя в залежності від історичних умов.

У Київській Русі Володимир Великий вважався мудрим і далекоглядним правителем, який зробив вагомий внесок у розвиток держави. Нестор-Літописець у «Повісті минулих літ», охарактеризувавши Володимира Великого як енергійного і далекоглядного правителя, який був успішним полководцем, розширив кордони Київської Русі, приєднавши до неї нові землі, відзначив прагнення Володимира до законності та зміцненню державної влади в країні, жорстокість по відношенню до супротивників та ворогів. Літописець детально описав як Володимир особисто прийняв православну віру, як хрестив Русь [10].

За часів Російській імперії Володимир Великий був високо оцінений як один із фундаторів державності на Русі.

Письменник, історик М. М. Карамзін в першому томі дванадцяти-томної праці «Історія держави Російської» зазначив, що головними заслугами Володимира Святославича були прийняття християнської віри, значні військові перемоги, зміцнення держави, розбудова нових міст, сприяння розвитку освіти та культури. Але важливою помилкою великого князя історик вважав призначення особливих наділів для синів [3, с. 144 - 162].

Видатний історик С. М. Соловйов у першому томі фундаментальної 29-томної праці «Історія Росії з найдавніших часів» характеризує Володимира як великого правителя, який об'єднав слов'янські племена,

зміцнив державу і зробив її могутньою. Історик відзначав заслуги Володимира в галузі права та законодавства, запровадженні єдиних законів для всієї держави, що сприяло зміцненню державної влади. Він особливо високо оцінював діяльність великого князя в галузі релігії; вважав, що прийняття християнства як державної релігії було одним із найважливіших досягнень Володимира. Цей крок, на думку історика, сприяв розвитку культури та освіти в Київській Русі [4, с. 179 - 200].

Історик, етнограф, письменник М. І. Костомаров відмічав, що для зміцнення православної віри Володимир Святославич поширював книжну освіту, задля чого залучав до навчання дітей із знатних родин, що в подальшому призвело до зростання покоління людей, які за рівнем своїх розумінь і за кругозором стали провідниками освіти, стали борцями за державність Київської Русі. Значною заслугою великого князя історик вважав приєднання до Русі Галіції [9, с. 11 - 15].

В українській історіографії Володимир Великий розглядається як один із засновників української державності.

Український державний діяч, один із видатних українських істориків кінця XIX – першої половини XX ст. М. С. Грушевський вважав Володимира Великого одним із найважливіших діячів української історії. Він характеризував Володимира як великого правителя, який об'єднав Київську Русь, зробив її могутньою державою і сприяв її розвитку в різних сферах. В першому томі «Історії України-Руси» дослідник писав, що на землях Руської держави була закладена хоч і слабенька, але все ж жива тенденція до централізації, що Володимир запровадив в своїй державі нову віру й доклав зусиль, аби її розповсюдити, що віра та культура на теренах Володимирової держави опирались на авторитет великого князя. Саме запровадження християнства як державної релігії історик вважав одним із найважливіших досягнень Володимира Святославича, за правління якого також було модифіковано відповідно до державної практики київське звичайове право, яке стало підвалиною для місцевих практик [7].

Канадський історик українського походження Орест Субтельний охарактеризував Володимира Великого як князя, який зосереджував владу в своїх руках, що на відміну від попередників в у центрі його уваги був насамперед добробут володінь, а не загарбання земель і збір данини. Історик відмічав, що прийняття християнства було епохальним явищем та мало позитивні наслідки для внутрішньої та зовнішньої політики Русі. Дослідник писав: «Замість далеких походів Володимир зосередився на захисті власних кордонів. Щоб протистояти загрозі печенігів, він збудував розгалужену мережу укріплень, а також нові міста на південь від Києва. Знову порушуючи традицію попередників, він звернув погляд на захід і додав до своїх володінь землі сучасної Західної України, тим самим поклавши початок тривалому суперництву з поляками за цей регіон». «Церква з її складною внутрішньою підпорядкованістю знайомила київських правителів з новими моделями управління...З'явилася активно діюча установа, що не лише забезпечувала незнане раніше духовне й культурне єднання, а справляла величезний вплив на культурне й господарське життя» [11, с. 42].

Видатний український археолог, академік Національної Академії Наук України П. П. Толочко, розглядаючи роль Володимира Великого у вітчизняній історії, звернув увагу на заходи, спрямовані великим князем щодо зміцнення країни. Це не тільки релігійні реформи, а й військовий похід до Криму та оволодіння Херсонесом, які продемонстрували могутність Русі, і дипломатичні контакти як з Візантією, так і з її супротивниками. За часів Володимира Святославича Київська Русь фактично домоглася рівноправних відносин з Візантією, пожвавила відносини з Німеччиною, Польщею, Швецією, встановила контакти з Вірменією [12, с. 71 - 72].

Доктор історичних наук, професор Харківського національного педагогічного університету імені Г. Сковороди В. Я. Білоцерківський, оцінюючи державницьку діяльність Володимира Святославовича, відмічав: «Прийняття християнства (східного варіанта – православ'я) Київською Руссю мало для неї велике історичне значення... Великий вплив справляла

церква на суспільну мораль, активно пропагуючи пом'якшення стосунків між людьми, засуджуючи звичаї помсти, злодійство, рабство, сороміцькі слова, розпусту, багатоженство та ін...» Володимир Великий був першим серед руських князів, хто почав «карбувати власну монету – золоту і срібну, багато чого запозичивши від арабських країн та Візантії» [1, с. 34].

Історик та політолог, професор Ніжинського державного університету імені М. Гоголя О. Д. Бойко вважає Володимира Великого авторитетним політиком, мужнім воїном, далекоглядним реформатором, дипломатом, який завершив тривалий процес формування території Київської держави. Науковець пише: «Оберігаючи власні кордони, Володимир не покладався лише на ефект потужних ударів воєнних походів, а ґрунтовно готувався до тривалої боротьби, розбудовуючи цілу систему воєнно-феодальних замків на південноруському порубіжжі, створюючи могутні земляні вали і рови, як і тягнулися вздовж лівого берега Росі, між нею і Роставицею, а також уздовж лівого берега Стугни». «Намагаючись зміцнити великокнязівську владу, Володимир провів адміністративну реформу... Внаслідок зламу сепаратизму племінної верхівки на зміну родоплемінному поділу давньоруського суспільства прийшов територіальний поділ, що є однією з основних ознак сформованої державності... Військова реформа була спрямована як на посилення обороноздатності країни, так і на зміцнення особистої влади великого князя» [2, с. 52].

Доктор історичних наук, професор Львівського національного університету М. Ф. Котляр в статті в Енциклопедії історії України зазначає, що: 1) ідеологічна реформа Володимира Святославовича привела до прийняття християнства, що в свою чергу зміцнило владу великого князя за рахунок підтримки служителів культу; 2) законодавча реформа доповнила та розвинула «відповідно до вимог часу старий «Закон Руський»; 3) адміністративна реформа (заміна племінних вождів на посадників) забезпечила територіальну єдність держави. Історик також відмічає велику заслугу Володимира Великого в розбудові Києва [6, с. 619].

Науковий співробітник Інституту історії Академії Наук України П. С. Гончарук звернув увагу як на стабільний економічний та культурний розвиток Русі часів Володимира Великого, так і на високий рівень військової могутності країни. Особливі заслуги Володимира Святославича вчений бачив в організації боротьби проти кочового племені – печенігів [5, с. 60].

В колективній монографії «Державотворення в Україні по обидві сторони Збруча (IX – початок XX ст.)» за редакцією доктора історичних наук, професора В. О. Кондратюка відмічається, що Володимир Великий виявився переконаним державником імперського спрямування, який наполегливо прагнув територіальних прирощень до своїх володінь. Запровадження християнства як державної релігії стало цивілізаційним вибором, що потребувало від Володимира Святославича надзвичайної політичної волі, рішучості, відваги та титанічних зусиль. Проголошення єпископатом «божественного характеру княжої влади зміцнювало одноосібне персональне правління» великого князя, який уміло використав релігійний чинник для консолідації суспільства [8, с. 55 - 56].

Отже, попри деякі відмінності в оцінці діяльності великого князя, з наведеного матеріалу можна зробити висновок, що історики різних часів бачили в особі Володимира Великого видатного державного діяча, реформи якого (релігійні, адміністративні, військові, економічні) сприяли централізації Русі, всебічному розвитку держави та її входженню у товариство провідних країн Європи X – початку XI ст.

-
1. Білоцерківський В. Я. Історія України: Навчальний посібник. Вид. 3-тє, випр. і доповн. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 536 с.// https://shron1.chtyvo.org.ua/Bilotserkivskiy_Vasyl/Istoria_Ukrainy_vyd3.pdf
 2. Бойко О. Д. Історія України: Посібник. Вид. 2-ге, доповн. Київ: Видавничий центр «Академія». 2002. 656 с. // https://ftfsite.ru/wp-content/files/istorija_ukrajiny_bojko.pdf
 3. Карамзін М. М. Історія держави Російської. Т.1. Гл. IX.// https://imwerden.de/pdf/karamzin_istoriya_gosudarstva_rossiyskogo_v_12_tt_tom01_1989_text.pdf
 4. Соловйов С. М. Історія Росії з давніх часів. Кн. 1. Гл VII.//

- https://imwerden.de/pdf/solovjev_istoriya_rossii_v_15_knigakh_kniga_01_1959__ocr.pdf
5. Гончарук П. С. Історія України з найдавніших часів до початку XX століття: Навчальний посібник. Вид. 2-ге. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 528 с.// <http://oleksandr-zinchenko.kr.sch.in.ua/Files/downloads/%D0%9F.%D0%A1.%20%D0%93%D0%BE%D0%BD%D1%87%D0%B0%D1%80%D1%83%D0%BA%20%D1%96%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8.pdf>
 6. Котляр М.Ф. Володимир Святославич святий. *Енциклопедія історії України*: Т. 1: А-В / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. Київ: Наукова думка, 2003. С. 619 - 620.
 7. Грушевський М. С. Історія України-Руси. Том I. Розділ IX. *Ізборник*// <http://litopys.org.ua/hrushrus/iur10909.htm>
 8. Кондратюк В. О. Кондратюк С. В., Кондратюк О. В. Державотворення в Україні по обидві сторони Збруча (IX – початок XX ст.): історико-правові аспекти: монографія/ за ред. проф. В. О. Кондратюка. Львів: ЛьвДУВС, 2012. 564 с. // <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/439/1/%d0%ba%d0%be%d0%bd%d0%b4%d1%80%d0%b0%d1%82%d1%8e%d0%ba.pdf>
 9. Костомаров М. І. Галерея портретів: біографічні нариси. Київ: Веселка, 1992. 326 с.// https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0000396
 10. Нестор Літописець. Володимир вибирає віру. (Повість минулих літ). *Укрліб*.// <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=22123>; *Повість минулих літ. Літопис Руський. Ізборник*.// <http://litopys.org.ua/litop/lit06.htm>
 11. Субтельний О. М. Україна. Історія. /пер. з англ. Ю. Шевчука. Київ: Либідь, 1991. 512 с.// http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr\0004293
 12. Толочко П. П. Київська Русь. Київ: Абрис, 1996. 360 с. // http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0007208

З М І С Т

1. Кравець О., Букач В. М. Володимир Великий у вітчизняній історіографії.....	3
2. Шеремета В., Букач В. М. Постать Б. Хмельницького в українській історіографії.....	9
3. Окул І. І. Арман дю Плессі де Рішельє: дипломат, політик, організатор.....	15
4. Гавриленко Н. Зовнішня політика Великої Британії в період «холодної війни».....	24
5. Недялкова В., Ілясов О. О. До проблеми розвитку культури мовлення учнів початкових класів.....	30
6. Рабаджи К. С. Реалізація диференційованого підходу у гуртковій роботі: основні поняття та методи.....	39
7. Федорова І. В. Інноваційні підходи щодо розвитку творчості особистості у процесі фахової підготовки здобувачів освіти.....	50
8. Синельник О. Феномен політичної філософії Аристотеля.....	56
9. Шевчук А. Японське татуювання як вид мистецтва.....	62
10. Діаз Г. Бітломанія та музична революція: вплив гурту «The Beatles» на формування сучасної музичної парадигми.....	70
11. Гуцул О., Кривдіна І. Б. Загальні засади працевлаштування українських біженців у країнах ЄС.....	77
12. Красильникова А. Культ звинувачення жертви в освітньому середовищі України.....	85
13. Наші автори.....	91

Примітка:

1. Статті Діаз Г., Шевчук А. підготовлені під наковим керівництвом приват-професора Букача В. М.
2. Стаття Гавриленко Г. підготовлена під науковим керівництвом доцента Мойсєвої Т. М.
3. Стаття Красильникової А. підготовлена під науковим керівництвом доцента Чістякової І. М.
4. Стаття Синельник О. підготовлена під науковим керівництвом доцента Самуйліка М. М.

Історичний досвід і сучасність: Матеріали XXX наукової конференції здобувачів вищої освіти. Статті / Відп. ред. В. М. Букач.
Вип. 47. Одеса: ПНПУ, 2024. 92 с.

Підписано до друку	. 05. 2024
Умовн.- друк. арк.	4,3
Тираж	100 прим.